

Innspill fra Rådgivende Ingeniørers Forening til Energikommisjonen

Det norske energisystemet er i endring og verden står midt i en global klimakrise som krever rask handling. I 2026 er det norske kraftoverskuddet borte, og allerede fra 2025 må toppen være nådd for klimautslipp. Da trenger Norge å bygge ut fornybar energi og nett i et helt annet tempo og skala enn i dag, og energieffektivisering i alle sektorer.

På et overordnet nivå bør Energikommisjonen vurdere og anbefale følgende:

- Mål for fornybar kraftproduksjon frem mot 2030 og videre i årene etter, inkludert vannkraft, solkraft, landbasert vind og havvind.
- Konkrete forslag til tiltak som utløser ny kraftproduksjon og energieffektivisering i alle sektorer.
- Mål og tiltak bør samles i en Nasjonal Energiplan, slik alle EU-land er pålagt å ha, med en tydelig forankring i Norges klimamål for 2030 og 2050, og behovet for betydelig mer kraftproduksjon, nettutvikling og energieffektivisering for å nå målet.

Nasjonal Energiplan

En utslippsreduksjon på 55 prosent i 2030 og ned mot netto null i 2050, vil sammen med økende elektrifisering av samfunnet og en satsing på ny industri, kreve en massiv utbygging av fornybar energi – på kort og mellomlang sikt. Men også nettutvikling, lokal strømproduksjon, energigjenvinning og energieffektivisering må være med i dette bildet.

Norsk energipolitikk har manglet et tydelig mål for hvordan den forventede økningen i kraftforbruk skal dekkes. Debatten har i stor grad handlet om den mulige effekten av enkelttiltak, som oppgradering og utvidelser av vannkraft, energisparing i bygg og utbygging av havvind. Samtidig utgjør ingen av enkelttiltakene alene noen fullgod løsning. Mangelen på et tydelig mål gjør det også krevende å vurdere hva som er akseptable konsekvenser av enkelttiltak.

Mange av spørsmålene Energikommisjonen er bedt om å vurdere: *Potensialet for samfunnsøkonomisk lønnsom kraftproduksjon, forsyningsikkerhet, og virkemidler for å utløse potensialet for energieffektivisering*, må følges opp med konkret politikk for å møte den forventede økningen i kraftforbruk.

En Nasjonal Energiplan, for eksempel etter modell av Nasjonal Transportplan, vil kunne være et nødvendig overordnet styrings- og planleggingsverktøy som kan bidra til å sikre balanse mellom nytt kraftforbruk, tilgjengelig kraftproduksjon og nettutbygging og -utvikling. Det vil gjøre det mulig å starte prosesser med regelverksendringer, nettutvikling eller utbygging av ny kraftproduksjon uten at det oppstår flaskehals eller hindrer ny næringsetablering.

Et slikt planverk bør vurdere hvilken sammensetning av enkelttiltak på både forbruks- og produksjonssiden som samlet sett kan dekke framtidig kraftforbruk på en måte som er mest mulig kostnadseffektiv, krever minst mulig naturinngrep og som i tillegg kan sikre muligheter for ny næringsutvikling. I tillegg bør det settes tallfestede mål for energieffektivisering og ny kraftproduksjon. Målene bør følges av tiltaksplaner som spesifiserer hvor og hvordan disse skal oppnås, deriblant hvor mye ny kraftproduksjon som skal komme fra hvilke teknologier, hvor ny kraftproduksjon skal etableres og hvilke virkemidler som skal bidra til realisering.

Konkrete innspill til samfunnsøkonomisk lønnsom kraftproduksjon, energieffektivisering og nettutvikling

Mer vindkraft på land og til havs

Konsesjonsordningen for landbasert vindkraft bør omfatte økt lokal innflytelse, høyere krav til kvalitet i konsekvensutredninger og ordninger som sikrer at en større andel av verdiskapningen blir igjen lokalt. *Nasjonal ramme for vindkraft* bidrar med verdifullt kunnskapsgrunnlag og veiledning til myndigheter og vindkraftaktører om lokalisering av vindkraft for å dempe konfliktene på lokalt og nasjonalt nivå. Videre kan det bedre legges til rette for havvind gjennom å følge opp regjeringsplattformens forslag til forpliktende klimapartnerskap mellom staten og petroleumsbransjen for å forsere ny havvindproduksjon til elektrifisering av petroleumsbransjen.

Økt produksjon, modernisering og opprusting av vannkraften

Dagens skattelegging av vannkraft er fortsatt urimelig høy, til tross for at grunnrenteskatten i 2021 ble lagt om til en kontantstrømskatt med umiddelbar fradragføring av nye investeringer i vannkraftanlegg. Skal vannkraften spille den nøkkelrollen den må gjøre, må skattesystemet bli mer investeringsvennlig, skape stabilitet og forutsigbarhet for svært langsiktige investeringer og virke konfliktforebyggende. Det viktigste grepet for å lykkes med dette vil være å skjerme normalavkastningen gjennom en høyere friinntektsrente.

Mer ambisiøs politikk og mer tilrettelagte rammer for solkraft

Solenergi har et stort potensial når det kommer til lokal strømproduksjon for husholdninger, bygg og anlegg og sektorer som landbruk, fiskeri og havbruk. ENOVAs styrkede satsing på solenergi gjennom økt maksstøttesats og støtte per installert kW, har fortsatt et stort forbedringspotensial for sameier og borettslag. Det offentlige bør ta større ansvar for utviklingen av solenergi gjennom aktiv bruk av innkjøpsmakt og ved å stille krav om utnyttelse av muligheter for solenergi på nybygg og renoveringer.

Satsing på energieffektivisering

ENOVA bør etablere en langsiktig støtteordning for energieffektivisering i småhus og næringsbygg. Satsing på forbrukerfleksibilitet vil kunne dempe behovet for nettinvesteringer og bidra til å skjerme folk og bedrifter mot høye strømpriser og prissvingninger. For å realisere fleksibilitetspotensialet må nettselskapene og mindre aktører kunne utnytte mulighetene. Introduksjon av effekttariffer vil også bidra til å avlaste strømmettet. ENOVA bør introdusere en langvarig støtteordning for husholdninger som investerer i effektstyring.

Det bør også vurderes strengere krav energieffektivisering i teknisk forskrift, blant annet stille krav til «levert energi», ikke bare «netto energibehov», for å gi insentiver til å ta i bruk varmepumper og desentralisert energiproduksjon i ny og rehabilitert bygningsmasse. Et annet effektivt grep er strengere krav til energieffektivisering i alle anbudsprosesser, med mål om at stat, fylker og kommuner skal bruke sin innkjøpsmakt til å bestille funksjon og kvalitet ved nybygg og rehabilitering heller enn detaljløsninger, og dermed skape rom for innovasjon og mer energieffektivisering gjennom hele byggets livsløp.

Effektiv nettutvikling

Norsk etterspørselsdrevet nettutvikling gir en risiko for at nettutviklingen blir hengende etter behovene som oppstår. Nettutvikling kan framskyndes gjennom risikoavlastning av nettselskaper, kanalisering av initiativer til egnede områder og krav om brukerbetaling for reservasjon av nettkapasitet.